

# Correctievoorschrift VWO

## Aruba, Bonaire, Curaçao en Sint Maarten

# 2022

tijdvak 2

### aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

## 1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.  
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

## 2 Algemene regels

---

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.  
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.  
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

**NB1** *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*  
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

*Verduidelijking*

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

*Een fout*

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.  
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

### 3 Vakspecifieke regels

---

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

## 4 Beoordelingsmodel

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

### Wereld

#### Opgave 1 – Regionale VN-ontwikkelingsindex

**1 maximumscore 2**

- uitspraak 1: onjuist  
uitspraak 2: onjuist  
uitspraak 3: juist

|                                          |   |
|------------------------------------------|---|
| indien drie juiste antwoorden            | 2 |
| indien twee juiste antwoorden            | 1 |
| indien minder dan twee juiste antwoorden | 0 |

**2 maximumscore 2**

- a een BRIC-land  
b een land uit de periferie  
c een nieuw industrieland / een land uit het centrum  
d een land uit het centrum

|                                          |   |
|------------------------------------------|---|
| indien vier juiste antwoorden            | 2 |
| indien drie juiste antwoorden            | 1 |
| indien minder dan twee juiste antwoorden | 0 |

**3 maximumscore 2**

- Uit het antwoord moet blijken dat China in het wereldsysteem een semi-perifere positie inneemt en Zuid-Korea een centrumpositie 1
- Uit het antwoord moet blijken dat regio X op nationaal schaalniveau / binnen China een centrumregio is en regio Y op nationaal schaalniveau / binnen Zuid-Korea een perifere regio is 1

**4 maximumscore 2**

- Uit de redenering moet blijken dat
- China zich door (exportgerichte) industrialisatie met name in de kustregio ontwikkeld heeft / in de kustregio speciale economische zones aangewezen heeft 1
  - zodat het welzijnsniveau in de kustregio's sterker gestegen is dan het welzijnsniveau in het binnenland (waardoor de regionale ongelijkheid toegenomen is) 1

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

## Opgave 2 – Wereldstad Istanbul

### 5 maximumscore 3

- Juiste argumenten voor deze claim zijn: 2
  - Istanbul is een belangrijk knooppunt voor internationale (vlieg- en scheepvaart)verbindingen.
  - Istanbul is (veruit) de grootste stad van Turkije / is een *primate city*.
  - Istanbul is een mondiaal knooppunt op cultureel gebied / ligt op de grens van het Christendom en de Islam.

*Opmerking*

*Per juist argument 1 scorepunt toekennen.*

- Een juist argument tegen deze claim is: 1
  - Istanbul is geen mondiaal beslissingscentrum op economisch / politiek gebied.
  - Istanbul is op nationale schaal niet de politieke hoofdstad.

### 6 maximumscore 2

Een juiste redenering is:

- (internationale) toeristen / migranten / kosmopolieten in Istanbul hebben (vaak) een moderne / westerse / minder religieuze levensstijl 1
- die kan botsen met de traditionelere levensstijl van (nationale) migranten die van het Turkse platteland naar Istanbul komen 1

### 7 maximumscore 2

Juiste argumenten zijn:

- Het kanaal zorgt voor (nog) een fysieke barrière tussen / vermindert de bereikbaarheid tussen de stadsdelen.
- De opbrengsten / tolheffingen van het kanaal komen vooral ten goede aan de nationale overheid (en niet ten goede aan de stad).
- Op de plek waar het kanaal gebouwd wordt, moeten bewoners hun huizen verlaten.
- De natuur wordt aangetast door de aanleg van het kanaal.

per juist argument 1

### 8 maximumscore 2

- Uit het antwoord moet blijken dat (Russische) vrachtschepen de lange wachttijden voor de Bosporus kunnen omzeilen door via het Istanbulkanaal te varen 1
- Een juist antwoord is: Turkije kan via het Istanbulkanaal oorlogsschepen uit alle landen toegang tot de Zwarte Zee verlenen zonder daarbij het Verdrag van Montreux te schenden (waardoor de oorlogsschepen een bedreiging voor Rusland kunnen vormen) 1

|       |          |        |
|-------|----------|--------|
| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|

## Aarde

### Opgave 3 – Endogene krachten in Yellowstone National Park

**9 maximumscore 2**

Een juiste uitleg is:

- Continentale korst is anders qua chemische samenstelling / dikker dan oceanische korst (oorzaak) 1
- waardoor magma / de mantelpluim moeilijker door continentale korst naar boven kan komen (en er bij continentale korst dus minder vaak hotspotvulkanisme voorkomt dan bij oceanische korst) (gevolg) 1

**10 maximumscore 3**

Juiste verschillen zijn:

- Aardbevingen bij subductiezones zijn in het algemeen zwaarder dan aardbevingen bij hotspots.
- Aardbevingen bij subductiezones verschillen meer in diepte dan aardbevingen bij hotspots.
- Aardbevingen bij subductiezones vinden plaats in lineaire patronen langs de plaatgrens, terwijl aardbevingen bij hotspots geclusterd plaatsvinden.
- Aardbevingen bij subductiezones ontstaan door wrijvings- / spanningsopbouw tussen platen, terwijl aardbevingen bij hotspots ontstaan door drukopbouw / het vollopen van magmakamers.

per juist verschil 1

**11 maximumscore 2**

e - a - c - b - d

*Opmerking*

*Indien door het weglaten van een foutief geplaatste letter een verder foutloze reeks ontstaat, 1 scorepunt toekennen.*

**12 maximumscore 2**

Een juiste beschrijving is:

- door de hotspot / magma wordt verhit (kokend) water onder grote druk omhoog geperst (waardoor het water naar buiten spuit) 1
- waarna het weer een tijd (tussen de 60 à 80 minuten) duurt voor een nieuwe hoeveelheid water genoeg verhit is / is gaan koken om weer uit te barsten 1

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

## Opgave 4 – Paleogeografie van Nederland

### 13 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat

- tijdens het Saalien in het midden van Nederland gestuwde afzettingen / stuwwallen gevormd werden (oorzaak) 1
- waardoor de loop van de grote rivieren naar het westen verlegd werd / de grote rivieren naar het westen gingen stromen (gevolg) 1

### 14 maximumscore 1

ET

### 15 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat

- vanaf het Subatlanticum / 2.600 jaar geleden een gesloten strandwal / duinenrij voor de Nederlandse kust ontstond (oorzaak) 1
- waardoor de zee niet meer kon binnendringen in het achterland en er (geen zeeklei meer, maar) veen werd gevormd / plantenresten werden afgezet (gevolg) 1

### 16 maximumscore 2

- tijdens het Saalien / 150.000 jaar geleden 1
- Gaasterlân (Gaasterland) 1



| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

## Zuid-Amerika

### Opgave 5 – 'Wie is de mol?' in Colombia

**17 maximumscore 2**

- a - mestisering (6)
- b - bevolkingsparticipatie (1)
- c - cliëntelisme (2)

|                                          |   |
|------------------------------------------|---|
| indien drie juiste antwoorden            | 2 |
| indien twee juiste antwoorden            | 1 |
| indien minder dan twee juiste antwoorden | 0 |

**18 maximumscore 2**

Juiste verschillen zijn:

- In de Centrale Cordillera komt in tegenstelling tot de Oostelijke Cordillera actief vulkanisme voor.
- De Centrale Cordillera is jonger dan de Oostelijke Cordillera.

|                    |   |
|--------------------|---|
| per juist verschil | 1 |
|--------------------|---|

**19 maximumscore 3**

- De gemiddelde temperatuur in Medellín is (ondanks de ligging dichterbij de evenaar) lager dan in Cartagena: dit komt doordat Medellín hoger ligt (dan Cartagena) / hoog in de bergen ligt 1
- In Medellín valt het hele jaar door veel neerslag, Cartagena heeft een drogere periode: dit komt doordat Medellín dichterbij de evenaar ligt (dan Cartagena) / het hele jaar onder invloed staat van de ITCZ 1
- Medellín heeft (in tegenstelling tot Cartagena) elk jaar twee neerslagpieken: dit komt doordat Medellín dichterbij de evenaar ligt (dan Cartagena) / de ITCZ twee keer per jaar boven Medellín ligt 1

*Opmerking*

*De scorepunten dienen alleen toegekend te worden wanneer het klimatologische verschil in combinatie met de oorzaak juist is.*

**20 maximumscore 2**

Een juiste redenering is:

- Enerzijds wordt het bestaande geografische beeld dat er van Colombia (bij Nederlanders) is uitgebreid door verhalen en/of (televisie)beelden (landschappen, steden, bevolking) 1
- maar dat deze verhalen en/of (televisie)beelden wel gekleurd zijn / alleen een positief (incomplete) beeld van Colombia laten zien (en dus het mentale beeld van Colombia versterken) 1

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

## Opgave 6 – Chili en Bolivia

### 21 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat veel landen in Zuid-Amerika zich sinds de jaren 80 van de vorige eeuw ontwikkeld hebben van instabiele / dictatoriale landen naar politiek (en economisch) meer stabiele landen.

### 22 maximumscore 2

- Een juist antwoord is: in (het neoliberale) Chili wordt gestreefd naar vrije marktwerking / concurrentie tussen bedrijven, terwijl in (het socialistische) Bolivia de invloed van de staat op de economie juist groot is 1
- Een juist antwoord is: Chili was in 2017, net als in 1995, voor de export nog steeds zeer afhankelijk van grondstoffen / de mijnbouw 1

### 23 maximumscore 2

- Lorenzcurve 1
- Uit het antwoord moet blijken dat het bnp/hoofd / de economie van Chili en Bolivia de laatste decennia gegroeid is, maar dat de armste 50% daarvan nauwelijks geprofiteerd heeft / de economische ongelijkheid (nagenoeg) hetzelfde gebleven is 1

### 24 maximumscore 2

Juiste belemmeringen zijn:

- Bolivia ligt (in tegenstelling tot Chili) landlocked / heeft geen ligging aan zee (waardoor internationale handel lastig is).
- Bolivia is (door de hoge ligging en het landschap) een onherbergzaam / moeilijk in cultuur te brengen land.

per juiste belemmering 1

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

## Caribisch gebied

### Opgave 7 - Internet over de Caribische zeebodem

**25 maximumscore 2**

- Cuba: het communistisch bewind / de gesloten politiek van Cuba oefent beperkende maatregelen uit op informatie en/of communicatiestromen 1
- Haïti: Haïti heeft (als armste land in het Caribisch gebied) niet de financiële middelen om een uitgebreid netwerk van internetkabelverbindingen aan te leggen 1

*Opmerking*

*Het scorepunt dient alleen toegekend te worden wanneer het land in combinatie met een juiste reden genoemd is.*

**26 maximumscore 2**

Uit de redenering moet blijken dat

- de Britse en Amerikaanse Maagdeneilanden worden gezien als belastingparadijzen voor Westerse landen / bedrijven 1
- zodat goede communicatiemiddelen met deze Westerse landen / bedrijven noodzakelijk zijn (en er dus een uitgebreid netwerk van internetkabelverbindingen ligt) 1

**27 maximumscore 2**

Juiste argumenten vóór de stelling zijn:

- Landen die meer internetkabelverbindingen hebben, kunnen sneller inspelen op modernisering / internationale initiatieven.
- Landen die hebben kunnen investeren in de aanleg van internetkabelverbindingen hebben (meestal) meer financiële middelen om te ontwikkelen dan landen die dat nog niet hebben gedaan.

**of**

Juist argumenten tegen de stelling zijn:

- Veel Caribische landen zijn relatief klein en hebben aan een beperkt aantal internetkabelverbindingen voldoende om zich te kunnen ontwikkelen.
- De fysieke toegang tot bijvoorbeeld grondstoffen / producten is (in eerste instantie) belangrijker voor de economische ontwikkeling dan de toegang tot internet.

per juist argument 1

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

**28 maximumscore 2**

Uit de redenering moet blijken dat

- Trinidad en Tobago veel internationale internetkabelverbindingen heeft / in Trinidad en Tobago veel internationale internetkabelverbindingen binnenkomen
- die vervolgens worden doorgelust naar Aruba, Bonaire en Curaçao

1  
1

**29 maximumscore 1**

Juiste oorzaken zijn:

- De diepzeetrog / Milwaukeetrog ten noorden van Puerto Rico leidt (vanwege de diepte) tot extra aanleg- en onderhoudskosten.
- Rondom Puerto Rico is veel tektonische activiteit / komen veel aardbevingen voor die de verbindingen kunnen beschadigen.

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

## Opgave 8 - De kledingindustrie van Haïti

### 30 maximumscore 2

- Een juist argument voor de stelling is: Haïti is voor de export sterk afhankelijk van één product / van (alleen) textiel 1
- Een juist argument tegen de stelling is: Haïti is voor de export (in tegenstelling tot veel perifere landen) niet afhankelijk van grondstoffen 1

### 31 maximumscore 1

Een juist voordeel is: de nabijheid leidt tot snelle levering (zodat snel ingesprongen kan worden op nieuwe (mode)trends).

### 32 maximumscore 3

- Uit het antwoord moet blijken dat Haïti een (relatief) jonge bevolking / een groot arbeidspotentieel heeft 1

Een juiste redenering is:

- enerzijds kan het voor kledingproducenten gunstig / goedkoop zijn om te produceren / investeren in een land met een geringe politieke daadkracht / beperkte (naleving van) regelgeving 1
- maar tegelijkertijd kan het ook lastig zijn om in een instabiel land / corrupt land / soft state de productie van kleding op te zetten 1

### 33 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de Caribische plaat en de Noord-Amerikaanse plaat transform / langs elkaar bewegen.

## 5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 22 juni.

## 6 Bronvermeldingen

---

|         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| bron 1  | vrij naar: <a href="https://globaldatalab.org">globaldatalab.org</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| bron 2  | <a href="https://globaldatalab.org">globaldatalab.org</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| bron 3  | <a href="https://nl.wikipedia.org/">nl.wikipedia.org/</a><br>Cito                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| bron 4  | <a href="https://nl.wikipedia.org/">nl.wikipedia.org/</a><br><a href="https://www.usgs.gov/media/images/map-yellowstone-earthquakes-located-univ-utah-seis">www.usgs.gov/media/images/map-yellowstone-earthquakes-located-univ-utah-seis</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| bron 5  | <a href="https://www.shutterstock.com/nl/image-photo/sideways-view-canary-spring-terraces-mammoth-768217192">www.shutterstock.com/nl/image-photo/sideways-view-canary-spring-terraces-mammoth-768217192</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| bron 6  | <a href="https://www.shutterstock.com/nl/image-photo/tourists-watching-old-faithful-erupting-yellowstone-206238292">www.shutterstock.com/nl/image-photo/tourists-watching-old-faithful-erupting-yellowstone-206238292</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| bron 7  | <a href="https://www.aardkundigewaarden.nl">www.aardkundigewaarden.nl</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| bron 8  | <a href="https://www.globehopper.nl/reisroute-colombia-uit-wie-is-de-mol-2019/">www.globehopper.nl/reisroute-colombia-uit-wie-is-de-mol-2019/</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| bron 9  | Grote Bosatlas, 55ste editie, kaart 224C                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| bron 10 | <a href="https://nl.climate-data.org">nl.climate-data.org</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| bron 11 | <a href="https://wieisdemol-colombia.nl/2019/02/06/locaties-samenvatting-aflevering-5-barichara-en-waterval-juan-curi/">wieisdemol-colombia.nl/2019/02/06/locaties-samenvatting-aflevering-5-barichara-en-waterval-juan-curi/</a><br><a href="https://www.glamour.nl/nieuws/films-series-tv/a26128582/wie-is-de-mol-aflevering-5-tweets/">www.glamour.nl/nieuws/films-series-tv/a26128582/wie-is-de-mol-aflevering-5-tweets/</a>                                                                                                                                                                                         |
| bron 12 | <a href="https://nl.wikipedia.org/">nl.wikipedia.org/</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| bron 13 | <a href="https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/chl/all/show/1995/">oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/chl/all/show/1995/</a><br><a href="https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/chl/all/show/2017/">oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/chl/all/show/2017/</a><br><a href="https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/bol/all/show/1995/">oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/bol/all/show/1995/</a><br><a href="https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/bol/all/show/2017/">oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/bol/all/show/2017/</a> |
| bron 14 | <a href="https://ourworldindata.org">ourworldindata.org</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| bron 15 | <a href="https://ourworldindata.org">ourworldindata.org</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| bron 16 | vrij naar <a href="https://submarine-cable-map-2019.telegeography.com/">submarine-cable-map-2019.telegeography.com/</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| bron 17 | vrij naar: <a href="https://www.schonekleren.nl/verdieping/de-kledingindustrie/">www.schonekleren.nl/verdieping/de-kledingindustrie/</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| bron 18 | <a href="https://e70b8f18275967.562c6c8764db2.png">e70b8f18275967.562c6c8764db2.png</a> (1400×945) (behance.net)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |